Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2024/6020

23.10.2024

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Digitalizacija energetike: iskanje ravnovesja med priložnostmi in tveganji za evropske odjemalce

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2024/6020)

Poročevalec: **Kęstutis KUPŠYS**

Svetovalka	Marine ULDRY (za poročevalca)
Sklep plenarne skupščine	15.2.2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	21.6.2024
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	11.7.2024
Plenarno zasedanje št.	589
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	187/2/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 Digitalna orodja predstavljajo izjemne priložnosti, zlasti za lažjo proizvodnjo, omogočanje prožnosti na strani odjema in razogljičenje energetskega sektorja. Vendar obstaja tveganje, da bi zaradi njih že sedaj kompleksno delovanje energetskih trgov postalo še bolj zapleteno in težko razumljivo za male odjemalce energije, kot so gospodinjstva ter mikro in mala podjetja. Energija bi morala ostati cenovno dostopna, prilagodljiva in enostavna za uporabo. Odjemalci bi morali imeti še naprej možnost izbire cen, pogodb in podpornih storitev iz „preddigitalne dobe“.

1.2 Prednostna naloga mora biti kibernetska varnost na področju podatkov uporabnikov. Digitalizacija le še povečuje potrebo po oblikovanju dinamičnih predpisov o varstvu odjemalcev, ki morajo biti prilagojeni novim razmeram in udeležencem v energetskem sektorju. Slednji morda niso nujno „konvencionalni“ akterji v sektorju ali pa nimajo neposrednega stika z odjemalci.

1.3 Digitalizacije energetskih sistemov ne smemo doseči na račun najbolj občutljivih v naših družbah, zlasti tistih, ki že trpijo zaradi energijske revščine ali digitalnega razkoraka. Prav nasprotno je bistveno zagotoviti zaščitne ukrepe v zvezi z odgovornostjo posameznih deležnikov in poskrbeti za enake konkurenčne pogoje. Pri premoščanju digitalnega razkoraka imajo bistveno vlogo lokalni akterji in organi.

1.4 Čeprav lahko orodja umetne inteligence in tehnologij razpršene evidence prispevajo k delu regulatorjev, organov za alternativno reševanje sporov in potrošniških organizacij, tako da ugotavljajo vzorce in pomanjkljivosti pri izvajanju in izvrševanju pravic odjemalcev, pa niso brez napak. Pri preverjanju in spremljanju praks energetskih in digitalnih akterjev bi morali biti odjemalci vedno upravičeni do človeškega nadzora.

1.5 Da bi odjemalci resnično imeli koristi od upravljanja odjema, morajo namestiti komunikacijsko opremo in infrastrukturo, kot so pametni števci in povezani gospodinjski aparati. Ti morajo biti cenovno dostopni tako ob nakupu kot pri uporabi, trajnostni in zasnovani tako, da bo v samem središču interes uporabnikov. EESO priporoča, naj se uporablja uravnotežen pristop, osredotočen na vključujočo in dostopno zasnovo, nudenje naprednejših in navidezno dražjih digitalnih orodij pa naj se dopolni z ukrepi, s katerimi bi poglobili znanje gospodinjstev na področju energijske učinkovitosti.

1.6 Delavcem bi bilo treba zagotoviti usposabljanje, tudi prek akademij za neto ničelne tehnologije, ki bi morale začeti delovati čim prej in bi jih bilo treba promovirati pri vseh deležnikih, s poudarkom na znanjih in spretnostih na področju energijske učinkovitosti.

1.7 EESO bi moral biti kot predstavnik organizirane civilne družbe EU vabljen, da se pridruži delovnim skupinam in okroglim mizam o upravljanju omenjenih pametnih energetskih sistemov. Odbor zlasti poziva Komisijo, naj okrepi prizadevanja za ustanovitev strokovne skupine EU za pametno energijo.

2. **Ozadje mnenja**

2.1 Evropska komisija je v sporočilu ([1]), objavljenem leta 2022, opisala tedanje razmere v energetskem sektorju in predlagala načine, kako gospodinjske odjemalce postaviti v „ospredje in središče“ digitalizacije energetskega sistema. EESO je leta 2023 izdal ustrezno mnenje ([2]).

2.2 Sporočilo je vsebovalo nekaj napotkov o tem, kakšno smer ubrati pri varovanju pravic odjemalcev v povezavi z energijo in digitalizacijo. Pri tem ima bistveno vlogo splošna ureditev EU o varstvu potrošnikov, vendar digitalizacija energetskega sektorja sproža dodatna vprašanja. Z dodano digitalno razsežnostjo se povečuje zapletenost, orodja, ki so bila razvita v analognih časih, pa morda ne izpolnjujejo svojega namena v digitalni dobi ([3]). Pravni okvir EU določa pravice odjemalcev, vendar je, kot izhaja iz sporočila, „izvajanje počasno“.

2.3 Kar zadeva varstvo odjemalcev, je Evropska komisija sprejela nekatere ukrepe v pravo smer, na primer izvedbeni akt za izboljšanje dostopa do merjenih podatkov in podatkov o porabi leta 2023. ([4]) Zaenkrat še ni jasno, kako uspešne so takšne pobude na ravni EU in kako globoko je zakoreninjen „tradicionalni“ energetski sektor. Pojavljajo se nove poslovne priložnosti, vendar je za sledenje potrebnim spremembam ključnega pomena razvoj znanj in spretnosti. Evropa za uvedbo digitalnih naprav najprej potrebuje usposobljeno delovno silo. Prav tako je bistveno poskrbeti za celovite informacije in odjemalce na ravni gospodinjstev in malih podjetij izobraziti o tem, kako najbolje izkoristiti vse priložnosti, ki jih ponuja digitalizacija. Zavedati se je treba, da je energetika zelo zapleten sektor, ki ga tudi odjemalci z določeno stopnjo strokovnega znanja težko razumejo.

2.4 Objavljenih je bilo več študij in dokumentov o politiki, ki nudijo vpogled v to, kako zaščititi in opolnomočiti odjemalce s pomočjo digitalizacije. Predlagani koncepti in ključne besede, ki jih najdemo v takih študijah, se nanašajo na varstvo podatkov in krepitev vloge odjemalcev, pametna omrežja in števce, souporabo energije in medsebojno trgovanje z energijo, prilagajanje odjema, pametna mesta in stavbe, pametno polnjenje itd. Na splošno velja stališče, da priložnosti prevladajo nad tveganji.

2.5 EESO želi prispevati k tekoči razpravi in se osredotočiti na to, kako bi lahko družbeni ukrepi v digitalnih in energetskih sistemih ustvarili bolj vključujočo prihodnost, v kateri se bodo vsi počutili varne in kjer bodo imela gospodinjstva koristi od novih tehnologij. Digitalizacija na strani odjemalcev (odjem) postaja vse pomembnejša zaradi zelenega prehoda, saj odjemalcem omogoča, da bolje razumejo, kakšen je njihov vpliv na energetski prehod, in v njem dejavno sodelujejo: lahko imajo koristi od dinamike energetskih trgov, izboljšajo energijsko učinkovitost, uporabljajo energijo iz obnovljivih virov in uporabljajo prakse za energijsko samooskrbo.

3. **Pretvarjanje prednosti v priložnosti**

3.1 V hitro razvijajočem se okolju evropskega energetskega sektorja se digitalizacija pojavlja kot dvorezen meč. Obeta učinkovitost brez primere, krepitev vloge odjemalcev in pot do trajnostne energetske prihodnosti. Napredna pametna omrežja, podatki o porabi energije v realnem času, ki vodijo k obsežnejšemu uvajanju prožnosti na strani odjema na ravni gospodinjstev, in sistemi upravljanja z energijo, ki temeljijo na umetni inteligenci, lahko korenito spremenijo načine, kako odjemalci delujejo v stiku s sodobnimi energetskimi sistemi, predvidijo svoje potrebe po energiji in izpopolnijo porabo energije. Njihovo uvajanje pa v številnih državah članicah trenutno zastaja, zaradi česar se ni mogoče ustrezno odzivati na energijsko revščino ter nemoteno vključevati proizvajalcev-odjemalcev in energetskih skupnosti v omrežje.

([1]) COM(2022) 552 final.
([2]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Digitalizacija energetskega sistema – akcijski načrt EU (UL C 184, 25.5.2023, str. 93).
([3]) Preverjanje primernosti potrošniškega prava EU z vidika digitalne pravičnosti.
([4]) Komisija sprejema nov izvedbeni akt za izboljšanje dostopa do merjenih podatkov in podatkov o porabi.

3.2 Inovacije lahko demokratizirajo dostop do energije, zmanjšajo stroške in znatno prispevajo k ciljem evropskega zelenega dogovora. Državljani in podjetja EU so v dobrem položaju, da raziščejo in sprejmejo nove tehnologije, ki so že na voljo. V svetovnem okviru je naša celina razmeroma dobro napredovala v smislu digitalne povezljivosti, dostopa do omrežij in splošne ravni ozaveščenosti gospodinjstev.

3.3 Nadalje lahko digitalizacija ne le izboljša prodor obnovljivih virov energije in odpornost omrežja, temveč tudi poveča gospodarske koristi za odjemalce in socialno kohezijo ter zmanjša energijsko revščino. Digitalizacija na splošno krepi povezovanje in interakcijo med različnimi deležniki, kar odjemalcem omogoča večji dostop do lokalnih in obnovljivih virov energije ter njihovo boljše izkoriščanje.

3.4 Pametna omrežja in digitalizacija imajo temeljno vlogo pri razogljičenju energije. Omogočajo učinkovitejše upravljanje energetskih virov, olajšujejo vključevanje energije iz obnovljivih virov in optimizirajo porabo, zlasti z analizo podatkov v realnem času in avtomatizacijo. Pametna omrežja lahko povečajo stabilnost in zanesljivost omrežja s samodejnim odzivanjem na sistemske spremembe. So izjemno orodje za krepitev infrastrukture pri premagovanju številnih izzivov, povezanih z dostopom do energije, energijsko revščino in podnebnimi spremembami. ([5]) Sčasoma lahko digitalna orodja znižajo operativne stroške in stroške energije, saj lahko izboljšajo učinkovitost sistema in zmanjšajo pritiske, povezane s končno obremenitvijo.

3.5 Digitalizacija, zlasti avtomatizacija z umetno inteligenco, internet stvari (vključno s sodelovalnim internetom stvari, ang. collaborative IoT) in analize podatkov, omogoča spremljanje proizvodnje in porabe energije v realnem času, kar je bistveno za uravnoteženje ponudbe in povpraševanja brez uporabe virov energije z visokim ogljičnim odtisom. Digitalna orodja omogočajo delovanje zmogljivosti za hitro odzivanje, s čimer lahko izboljšajo odpornost energetskih sistemov v primerih fizičnih in kibernetskih motenj. Čeprav digitalna preobrazba podpira inovativne poslovne modele in storitve v energetskem sektorju, kot so agregatorji, ne smemo pozabiti, da je energija bistvena storitev in da mora dostop do nje ostati javna pravica.

3.6 Z digitalnimi orodji se lahko odjemalcem posredujejo podrobni podatki o porabi energije, kar jim omogoča sprejemanje premišljenih odločitev o svojih vzorcih porabe. Digitalizacija ima pomembno vlogo tudi pri odnosih med odjemalci in javnimi službami (operaterji distribucijskih sistemov, dobavitelji in agregatorji), na primer pri sklepanju pogodb in zagotavljanju podpornih storitev za stranke.

3.7 Digitalna orodja lahko prispevajo tudi k sprejemanju odločitev pri pripravi politik, ki so bolj osredotočene na uporabnika, zlasti akcijskih načrtov za boj proti energijski revščini. Vzpostaviti je treba komunikacijske protokole in protokole za izmenjavo podatkov o porabi energije med operaterji distribucijskih sistemov/dobavitelji in organi, da bo mogoče podpreti prepoznavanje ranljivih odjemalcev in s tem ciljno usmerjeno energetsko podporo, zlasti za tiste, ki živijo v skriti energijski revščini.

3.8 S prožnostjo na strani odjema s pomočjo digitalnih orodij in pametnih tehnologij bi lahko do leta 2030 zmanjšali porabo električne energije gospodinjstev v EU za več kot 71 milijard EUR letno. ([6]) Oblikovanje vključujočih ukrepov v zvezi s to prožnostjo lahko ranljivim skupinam prebivalstva prinese številne neposredne koristi. Omogočiti bi bilo treba, da se pri izvajanju teh ukrepov sodeluje na enostaven način in brez stresa. Prav tako bi morali ukrepi ohranjati udobje in dobro počutje ter biti povezani z ukrepi za zaščito cen in socialno podporo. Bistvo uspešne uporabe prožnosti na strani odjema je v tem, da lahko opolnomoči potrošnike, zmanjša stroške energije ter prispeva k splošni učinkovitosti in trajnostnosti energetskega sistema.

3.9 Namesto tega, da bi nekatere izpopolnjene digitalne naprave odjemalce pritegnile k uporabi, jih lahko le prestrašijo, saj vsebujejo preveč možnosti, ki niso bistvene. Naraščajoče število takih orodij ter visoki stroški nakupa in uporabe tovrstnih naprav lahko povzročijo nezaupanje. EESO priporoča, naj se uporablja uravnotežen pristop, osredotočen na vključujočo in dostopno zasnovo, nudenje naprednejših in navidezno dražjih digitalnih orodij pa naj se dopolni z ukrepi, s katerimi bi poglobili znanje gospodinjstev na področju energijske učinkovitosti. Predlaga tudi uvedbo postopka revizijskih pregledov za spoštovanje tega načela.

3.10 Resolucija Evropskega parlamenta o tehnologijah distribuirane knjige transakcij in blokovnih verigah (P8_TA(2018)0373) poudarja potencial teh tehnologij za opolnomočenje državljanov s spodbujanjem njihovega nadzora nad podatki, zmanjšanjem stroškov transakcij in povečanjem preglednosti. ([7]) Zamenjava občutljivih centraliziranih podatkovnih zbirk s tehnologijo razpršene evidence bi lahko potrošnikom vlivala več zaupanja, da podatki ne bodo spremenjeni. To velja za vse vrste podatkov, ki veljajo za pomembne in odražajo vedenje odjemalcev, ter pogodbene ali nepogodbene obveznosti, kot so podatki o proizvodnji energije, porabi, povezanih storitvah itd.

([5]) https://www2.deloitte.com/xe/en/pages/energy-and-resources/articles/distribution-grid-investment-to-power-energy-transition.html.
([6]) https://smarten.eu/wp-content/uploads/2022/09/SmartEN-DSF-benefits-2030-Report_DIGITAL.pdf.
([7]) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0373_SL.pdf.

3.11 Tehnologija razpršene evidence se zdi posebej obetavna v okviru souporabe energije in energetskih skupnosti, njena uporabnost za medsebojno trgovanje pa je očitna. V akademskih krogih in med ponudniki tehnologije in skupinami odjemalcev bi bilo treba spodbujati najboljše prakse za preglednost upravljanja in učinkovito uporabo tehnologije razpršene evidence na področju energije z uporabo platform za izmenjavo znanja in strokovnimi skupinami.

4. **Odpravljanje sistemskih pomanjkljivosti in obvladovanje groženj**

4.1 Vendarle digitalizacija predstavlja tudi otipljiva tveganja. Lastništvo podatkov, suverenost, upravljanje in zasebnost, varnost, zaščita in morebitni kibernetski napadi na energetsko infrastrukturo, vrzeli, pomanjkljivo izvrševanje in digitalni razkorak, zaradi katerega bi lahko ranljive skupine prebivalstva ostale zapostavljene, so vse vprašanja, ki jih je treba obravnavati.

4.2 Digitalizacija je zapletena in draga, za izvajanje digitalnih tehnologij pa so pogosto potrebne znatne vnaprejšnje naložbe v infrastrukturo in usposabljanje. Z digitalnimi sistemi postaja upravljanje z energijo še bolj zapleteno, kar bi lahko privedlo do novih neuspehov.

4.3 Energetska infrastruktura se v skladu z Aktom o umetni inteligenci šteje za visoko tvegano, kot je izrecno navedeno v Prilogi III k aktu. Zaradi prevelikega zanašanja na digitalne tehnologije so lahko energetski sistemi izpostavljeni napakam v digitalni infrastrukturi. Slednja tudi sama porablja energijo, kar bi lahko izničilo nekatere dosežke pri povečanju učinkovitosti.

4.4 Izzivi, ki jih predstavlja pojav kvantnega računalništva, prinašajo še večje tveganje za celovito delovanje energetskega sistema. ([8]) Še naprej vlada zaupanje, da se upravljavci omrežij in veliki proizvajalci energije zavedajo, kaj to zanje pomeni, in da imajo vrhunsko znanje, ki jim bo omogočilo reševanje „kvantnega izziva“. Vendar bi lahko ta nova močna tehnologija, če bi jo uporabili zlonamerni akterji, predstavljala tveganje tudi za potrošnike na ravni posameznih odjemalcev.

4.5 Digitalna orodja so številnim še vedno nedostopna, čeprav so med temelji nedavnih energetskih politik EU. To odpira pomembno vprašanje: ali je digitalizacija smiselna, če že v sami osnovi ni dovolj cenovno dostopne energije? Energijsko revna gospodinjstva imajo zaradi pomanjkanja znanja in/ali spretnosti, omejenih naložbenih zmogljivosti in majhnega poslovnega zanimanja za nudenje posebnih rešitev zanje običajno bolj omejen dostop do sodobnih energetskih tehnologij, med drugim naprednih digitalnih rešitev. Energetske politike bi morale biti osredotočene na to, da bodo te tehnologije na voljo energijsko revnim gospodinjstvom in da jih bodo ta sprejemala, saj lahko pripomorejo k nižjim računom za energijo.

4.6 Za zmanjšanje tega razkoraka so potrebni ukrepi, ki jih bo vodila industrija. V interesu ponudnikov je zagotoviti, da se lahko odjemalci nemoteno prilagodijo spreminjajočim se notranjim procesom in novim storitvam, vendar je to mogoče le, če razumejo koristi digitalizirane interakcije. Najboljša rešitev je, če so stvari preproste in enostavne. Preveč zapletene storitve bodo imele nasprotni učinek, saj se bodo odjemalci bali tveganja pri sprejemanju novih tehnologij.

4.7 EESO zato poudarja, da je treba že pri zasnovi poskrbeti za pravičnost in vključenost. Zaradi digitalnega razkoraka poziva k ukrepanju, da bi postale digitalne energetske rešitve in platforme dostopne in vključujoče za vse odjemalce, tudi ranljive skupine prebivalstva. To zajema razvoj uporabniku prijaznih digitalnih orodij, ki bodo ustrezala različnim potrebam in spodbujala enak dostop do digitalnih energetskih storitev. Leta 2022 je termostate, števce, luči ali vtičnike, priključene na internet, ali druge z internetom povezane rešitve za upravljanje energije v svojem domu uporabljal le vsak deseti prebivalec EU. ([9]) Vrzel med državami EU je bila ogromna: na Nizozemskem je z internetom povezane rešitve uporabljajo dve tretjini gospodinjstev, v Romuniji in Bolgariji pa skoraj nobeno.

4.8 Čeprav je prožnost na strani odjema na splošno koristna za delovanje energetskih trgov, je sama po sebi tvegana. Uporaba storitev prožnosti na ravni gospodinjstev namreč pomeni, da se odjemalci zavežejo spremenljivi tržni tarifi, kar lahko privede do prenosa nestanovitnosti cen na gospodinjstva. Ker ima odjemalec v takih okoliščinah majhno pogajalsko moč ali je sploh nima, je izpostavljen cenovnim šokom in drugim neugodnim tržnim razmeram. EESO ugotavlja, da je treba vzpostaviti nadomestne mehanizme v primeru izrednih pretresov s katastrofalnimi posledicami za račune odjemalcev.

([8]) https://www.smart-energy.com/industry-sectors/cybersecurity/preparing-the-power-grid-for-future-quantum-cyberattacks/.
([9]) Eurostat, https://doi.org/10.2908/ISOC_IIOT_USE.

4.9 EESO meni, da neposredna nepovratna sredstva in subvencije prispevajo k uvajanju digitalnih tehnologij in digitalne infrastrukture, vsaj v zgodnji fazi uvajanja. Države, ki so na repu lestvice pri uvajanju digitalnih tehnologij, bi morale prejeti ciljno usmerjeno podporo za pospešeno sprejemanje rešitev, povezanih z internetom, na področju upravljanja z energijo in potrebne infrastrukture, medtem ko bi bilo treba tržne akterje v teh državah bolj nadzirati, da bodo izpolnjevali obveznosti glede digitalizacije na ravni EU in nacionalni ravni.

4.10 Znano je, da lahko uvedba novih tehnologij in digitalnih rešitev prispeva k doseganju znatnih prihrankov energije in omogoča energijsko učinkovitost. Vendar se lahko po začetnih prihrankih potrošnja znova poveča. ([10]) Po mnenju EESO je slednjo mogoče korenito zmanjšati z ukrepi za poglobitev znanja odjemalcev na področju energije in pametno igrifikacijo, s poudarkom na energetski samooskrbi.

4.11 Energetski sektor bi moral biti zgled in izvajati stroge predpise o zasebnosti podatkov, da bi zaščitili informacije o odjemalcih in okrepili zaupanje javnosti. Prednostna naloga bi morala biti, da bi tehnologijo dali na voljo različnim skupinam in najbolj marginaliziranemu delu prebivalstva. Regulativni peskovniki bi lahko bili (pre)oblikovani tako, da bi usmerjali dejanja akterjev, ki jih uporabljajo. Pri tem bi bil nujen „preskus ranljivosti“, da bi čim bolj povečali koristi ohlapne regulativne ureditve. Pri razvoju „pametnega“ gospodinjskega aparata ali naprave je na primer prva skrb, ali lahko v preizkusu v izrednih razmerah prenese zlonamerni kibernetski napad. Hkrati morajo take naprave vsebovati vmesnike in zasnovo, ki upoštevajo uporabnika, da bodo lahko v najslabšem primeru tudi najmanj ozaveščeni uporabniki še vedno ustrezno ukrepali in se izognili najhujšim posledicam.

4.12 Da bi obravnavali morebitne etične pomisleke, ki izhajajo iz uporabe umetne inteligence in masovnih podatkov v energetskem sektorju, EESO poziva k izvajanju strogih okvirov, veljavnih za posamezne sektorje. Z njimi bi bilo treba dati poudarek etičnemu upravljanju umetne inteligence in masovnih podatkov ter zagotoviti, da se bodo te tehnologije uporabljale ob spoštovanju temeljnih človekovih vrednot in pravic odjemalcev, kot je predvideno v Aktu o umetni inteligenci.

4.13 Tehnologija razpršene evidence še ni dosegla svojega širšega potenciala pri vsakodnevni praktični uporabi. EESO priznava njen za zagotavljanje varnosti podatkov in transakcij na področju energije ter s tem spodbujanje preglednosti in zaupanja, zato s pazljivostjo podpira njeno širšo uporabo v aplikacijah za digitalne transakcije na področju energije. Potrebni so strog regulativni nadzor in zaščitni ukrepi.

4.14 Vzrok za digitalni in energetski razkorak so pogosto zakoreninjena medgeneracijska revščina in neenake možnosti. Pri uporabi finančnih orodij za ublažitev tega problema bi bilo treba upoštevati načela pravičnega prehoda. V središču pravičnega digitalnega prehoda je potrebna podpora sektorjem in delavcem, ki so jih motnje zaradi digitalizacije negativno prizadele. Takšna podpora v obliki programov preusposabljanja in finančne pomoči mora biti najprej namenjena najranljivejšim in ne sme ustvarjati novih neravnovesij. Vsaka izmed akademij za neto ničelne tehnologije ([11]) naj bi usposobila po 100 000 učečih se v treh letih po ustanovitvi. Eno izmed področij, na katera se morajo te akademije, ki jih je sicer treba še ustanoviti, osredotočiti, je digitalizacija energetskega sektorja, ki nedvomno koristi energijski učinkovitosti.

4.15 Posledice razkoraka pri „digitalizaciji energetike“ bi lahko bile še večje od pričakovanih. Potrošniki, ki bodo ostali ob robu te digitalizacije, morda ne bodo mogli izkoristiti novih priložnosti in uspešno sodelovati v procesu energetskega prehoda. Naraščajoče razlike med „naprednimi“ odjemalci/proizvajalci-odjemalci in „tradicionalnimi“ odjemalci bi lahko povzročile, da bi ranljivi odjemalci nosili razmeroma večji delež stroškov energetskega sistema. V tem primeru bi bil energetski prehod nepravičen in regresiven. Za ustrezno vključenost potrošnikov je potreben širok nabor ukrepov, med drugimi za vključujočo zasnovo in cenovno dostopnost, saj digitalizacija ni sama sebi namen.

4.16 Čeprav lahko orodja umetne inteligence prispevajo k delu regulatorjev, organov za alternativno reševanje sporov in potrošniških organizacij, tako da ugotavljajo vzorce in pomanjkljivosti pri izvajanju in izvrševanju pravic odjemalcev, pa niso brez napak. Pri preverjanju in spremljanju praks energetskih in digitalnih akterjev bi morali biti odjemalci vedno upravičeni do človeškega nadzora.

4.17 EESO prav tako poziva Evropsko unijo, naj prevzame vodilno vlogo pri razvoju mednarodnih standardov za odjemalce v digitalnem energetskem sistemu. Da bi lahko grožnje pretvorili v priložnosti na svetovni ravni, je treba pozorno preučiti dobre prakse v drugih regijah in jih prilagoditi na lokalni ravni, hkrati pa jih nadalje spodbujati na mednarodni ravni. Prizadevanja pod vodstvom EU za doseganje najvišjih standardov varstva odjemalcev bi se morala osredotočiti na spodbujanje sodelovanja na svetovni ravni za oblikovanje enotnega pristopa k pravicam in obveznostim odjemalcev na digitalnem področju.

([10]) https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214629620302334.
([11]) Akt o neto ničelni industriji: Pospeševanje prehoda na podnebno nevtralnost.

4.18 Za dosego tega cilja je bistveno sodelovanje z glavnimi svetovnimi partnerji, kot so Mednarodna agencija za energijo (IEA), Mednarodna elektrotehniška komisija (IEC) in Svetovna zveza za pametno energijo (GSEF). Te organizacije lahko nudijo dragocene vpoglede in podporo, zagotovijo, da bodo standardi celoviti in vključujoči, ter učinkovito obravnavajo potrebe odjemalcev v digitalnem energetskem sistemu po vsem svetu. S tovrstnim sodelovanjem lahko EU usmerja prizadevanja za uskladitev predpisov, izboljšanje varstva potrošnikov in spodbujanje trajnostnih energetskih praks na svetovni ravni.

V Bruslju, 11. julija 2024

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE